

Søren Søndergaards tale ved Delegeretmøde 2025

Taler

Søren Søndergaard
Formanden for Landbrug &
Fødevarer

Dato

5. november 2025

Sted

Herning Kongrescenter

1 Det sker ikke så tit. Men nogle gange er det mig, der står for at læse godnathistorie for vores børn. Og her hen over sensommeren har vi læst om Grundloven.

5 Ja – jeg kan allerede se, at der er nogen, der sidder og tænker:

”Stakkels børn. Hvad er der nu i vejen med Ronja Røverdatter og Emil fra Lønneberg?”

10 Men det er altså Sigurd Barretts børnevenlige fortælling om Grundloven, vi læser i. Den blev udgivet i anledning af Grundlovens 175 års-fødselsdag sidste år. Og den er faktisk ret god. Også for faderen.

15 For jeg vil da godt indrømme, at det er et par dage siden, at jeg sidst har fået læst selve Grundloven fra ende til anden.

Men der står meget spændende.

20 Både om demokrati, om ejendomsrettens ukrænkelighed, om kvindernes stemmeret og mange andre vigtige ting.

Og så fylder landbruget også en del i Sigurds bog. Især de trange levevilkår, bønderne havde dengang.

25 Og så en aften, da vi har læst et kapitel, spørger min søn, Ejnar:

”Hvad er vi, egentlig, far? Er vi bønder eller herremænd?”

”Vi er da bønder”, svarer jeg.

Og så siger han sådan lidt eftertænksomt:

”De havde det virkelig dårligt dengang.”

35

Jeg svarer: ”Ja, det er rigtigt, det havde de. Men vi er altså bønder.”

Det tyggede han lidt på, og det gav så anledning til en god snak om, hvordan forholdene på landet har ændret sig gennem årene.

40

Men hans spørgsmål gav også anledning til eftertanke hos mig selv.

For hvad er vi egentlig efterhånden?

45 På den ene side har nutidens landmænd det økonomisk set lysår bedre, end de havde i midten af 1800-tallet. Der er lige rettigheder. Lefefoden er god for de fleste. Og i store træk kan vi slet ikke sammenligne vores forhold i dag med de forhold, jævne bønder havde dengang.

50 Men livet som landmand er andet og mere end et plus på kontoen. Vores selvforståelse er ikke, at hvis bare vi kan gå mætte i seng, så kan resten være lige meget. Vi vil også have fod under eget bord.

Og har vi egentlig det?

55

Kravene til vores produktionsformer, reguleringen af både det ene og det andet og bureaukratiet både nationalt og i EU-regi er voldsommere end nogensinde.

60 Og med den grønne omstilling står vi over for de største forandringer i vores selvforståelse som landmænd i mere end 100 år.

Sådan en forandring kan der være både godt og skidt i.

65 Mange af de største landvindinger, vi har haft i landbruget, er historisk set vokset ud af kriser. Ud af forandringer og omstillinger, som vi har foretaget som følge af udefrakommende krav eller omvæltninger i samfundet.

Sådan er det også nu. Vi står over for forandringer, uanset om vi synes om det

70 eller ej. Og vi må spørge os selv, ligesom Ejnar gjorde den aften:

Hvad er vi egentlig? Hvad vil vi være?

Og de eneste, der kan finde – og give – svaret på det spørgsmål, det er os selv.
75 Os, der er samlet her i salen i dag, og vores kollegaer.

Det er vi heldigvis også godt i gang med.

Fordi vi i landbruget i Danmark har sørget for at stå på toget helt fra starten af
80 den omstilling, som nu – i forskellige hastigheder – er i gang. Ikke bare
herhjemme og i Europa, men over hele verden.

Mange af de andre lande står stadig på perronen. Og det kan måske lyde
fristende at blive stående der.

85 Men det betyder jo ikke, at deres udfordringer forsvinder.

Tværtimod.

90 Forskellen på dem og os er, at mange steder har de slet ikke taget hul på
løsningerne endnu. Vi er allerede i fuld gang.

Og det er vi, fordi danske landmænd ønsker at være en del af løsningen på
samfundets store udfordringer. Også den grønne omstilling. Der er ikke nogen
95 af os, der ønsker at leve i konflikt med vores naboer og den danske befolkning.

Men der er stadig mange uafklarede spørgsmål, og der er masser af bøvl med
både trepart og jordomlægning og vandplaner og virkemidler - ingen tvivl om
det. Alt det vender jeg tilbage til.

100 Men hvis vi kigger til vores kolleger ude i verden – kigger på, hvor de står.

Hvilke udfordringer de bakser med. Så går det faktisk rimeligt i Danmark.

105 I mange EU-lande er der enorme problemer med generationsskiftet. Fordi der
mangler unge med lyst til at gå ind i erhvervet – hvor vi jo i Danmark har det
største optag på landbrugsskolerne i mange år.

110 Mange steder er man hårdt ramt af tørke eller oversvømmelser – ikke mindst i dele af Italien, hvor produktionen af forskellige varer er faldet med mere end 50 pct.

I mange EU-lande har landbruget et stort arbejde foran sig med at få tilpasset
115 strukturen til et EU-marked såvel som et verdensmarked.

Og i andre EU-lande er der statsfinansierede programmer for nedlukning af husdyrproduktion.

120 I Europa er vinproduktionen presset helt i knæ – især i Frankrig, hvor de unge slet ikke drikker vin, som de tidligere generationer gjorde.

Og i USA plejer sojaproducenterne at sælge 60 pct. af deres produktion til Kina. I år har de indtil i sidste uge ikke solgt noget som helst.

125

Og sådan kunne jeg blive ved.

Nu skal man jo altid huske, at ens egne problemer ikke forsvinder, bare fordi der er andre, der har et større problem.

130

Så jeg nævner ikke alle de andre landes udfordringer for at tale vores egne ned.

Men min pointe er, at vi i Danmark godt kan være stolte af, at vores erhverv står stærkt. Dels har danske landmænd simpelthen gjort det godt.

135

Og dels har vi evnet at følge med tiderne og den udvikling, der er i gang. Vi har sørget for at få indflydelse på beslutningerne.

Vi er ikke bare stået på toget – vi har også sat os helt op i førerhuset.

140

Da regeringen i sin tid inviterede til forhandlinger om grøn trepart, kunne vi godt have sagt nej tak og sat os nede i den bagerste togvogn med armene over kors.

145 Det overvejede vi også.

Det var udfordringerne bare ikke gået væk af. Til gengæld havde vi ingen indflydelse haft på løsningen.

150

Hvert eneste af de enkelte krav om regulering, tilpasning, omlægning, afgifter og så videre var kommet under alle omstændigheder.

For det er ikke noget treparten har opfundet.

155

- 160 Landbrugets klimareduktionsmål er fra Landbrugsaftalen i 2021
Kvælstofreduktionsmålene er fra de nuværende vandplaner, som blev vedtaget i 2021
Ønsket om skovrejsning er fra regeringsgrundlaget i 2022
CO₂-afgiften på diesel er fra Grøn Skattereform i 2022
165 Biodiversitetsmålene er fra EU's biodiversitetsstrategi
Og så var der allerede et stort folketingsflertal for en CO₂-afgift på landbrugets biologiske processer, da trepartsforhandlingerne begyndte, så den var også kommet under alle omstændigheder. Bare meget værre – i form af en af Michael Svarers modeller.

170

- Trepartsaftalen blev derimod til som en værktøjskasse, så vi har noget at
175 håndtere alle de mål og politiske beslutninger med.

Derfor sagde vi også ja, da vi blev inviteret til forhandlingerne. Selvfølgelig skulle vi forsøge at påvirke en aftale, som handler om os selv.

- 180 At der så siden blev pillet ved nogle af de fine balancer, vi var blevet enige om – ja, det er jeg stadig utilfreds med. Og det vil jeg aldrig komme mig helt over.

For det første tilsidesatte forligspartierne bag den politiske rammeaftale regeringens intention om at følge internationale eksperters rådgivning.

185

I stedet fastsatte de kvælstofreduktionsmål, der ikke følger EU-besluttede mål. Til trods for at trepartsaftalen netop fastslår, at en god økologisk tilstand i en række mere åbne vandområder også er afhængig af udledninger fra vores nabolande.

For det andet valgte forligskredsen, at Danmark skulle fastholde kravet om 4 pct. brak, som EU havde skrottet. Det gjorde man til trods for, at kravet gør det langt sværere at nå trepartens mål, fordi det netop er den type arealer, der kunne bidrage langt mere effektivt til klima og miljømål.

For det tredje valgte forligskredsen at gå imod aftalen i treparten om, at udledningen fra spildevand skulle reduceres med, hvad der svarer til 860 tons kvælstof. I stedet reducerede man kun med 572 tons. Efterfølgende udtalte miljøminister, Magnus Heunicke, at "så måtte landbruget levere resten".

Der stod i øvrigt også i aftalen, at der skulle en afgift på overløb af spildevand.

Trods vores mange henvendelser har vi ikke hørt meget til den afgift endnu, men regeringen får ikke fred på den dagsorden, før der er leveret.

Under min beretning sidste år stod jeg her og henvendte mig til regeringen, til Danmarks Naturfredningsforening og til de øvrige medlemmer af treparten. Jeg sagde:

"Den 24. juni tog I og vi ansvar. Da lavede vi en aftale.

Hvis aftalen står – og bliver gennemført konsekvent og med det aftalte tempo, vil det udover at skabe rammerne for dansk landbrug generationer frem, potentielt være den største bedrift for naturen i Danmark nogensinde.

Hvis aftalen står."

Som sagt er der løbet meget vand i åen siden. Nogen ville måske sige spildevand.

Men min klare opfordring til, at det er den rigtige trepartsaftale, der bliver implementeret, står fortsat ved magt. Ellers vil opbakningen smuldre.

En af de vigtigste sejre i trepartsaftalen – som vel at mærke er blevet der - er den

lokale forankring. At forhandlingerne om, hvordan jorden skal bruges i fremtiden, er flyttet fra de københavnske skriveborde og ud til lodsejerne.

Vi har i højere grad fået egen fremtid i egne hænder.

230

Det er det arbejde, vi ser folde sig ud lige nu.

Rundt om i landet i de 23 lokale grønne treпарter er der i månedsviѕ blevet knoklet.

235

Landbrugets lokale repræsentanter – de fleste af jer sidder her i salen i dag – I har arbejdet solen sort.

Og den ene aftale efter den anden er faldet på plads.

240

Jeg har været rundt på besøg hos flere jer. Har hørt om jeres udfordringer, om lokale barrierer, om knaster i forhandlingerne. Nogle steder også i samarbejdet.

Da I sagde ja til at blive repræsentanter i de lokale treпарter, sagde I ja til en ukendt og meget ukonkret opgave. Mange steder en utaknemmelig og uoverskuelig opgave. Ja, nogle steder nærmest umulig.

245

Da Landbrug & Fødevarer i sin tid under treпарtsforhandlingerne fik gennemtrumfet den lokale forankring, som førte til de 23 lokale treпарter, da var jeg – for nu at være ærlig – nok ikke helt klar over, hvor stor en opgave, det var, vi alle sammen dermed lagde over på jer.

250

Derudover har nogle af jer også mødt hårde ord fra vores egne rækker. Urimelige beskyldninger om landbrugsfjendtlig virksomhed – det er jo det værste, man som landmand kan få skyld for. Især når alle ens vågne timer går med det modsatte.

255

Den amerikanske præsident Theodore Roosevelt sagde i en tale i 1910:

260

"Det er ikke kritikeren, der tæller; ikke den, der peger på, hvordan den stærke snubler, eller hvor den, der handler, kunne have gjort det bedre.

Æren tilhører den, der faktisk er i arenaen, hvis ansigt er mærket af støv, sved og

265 *blod, og som kæmper tappert.”*

Det er jer rundt om i de lokale treparter, der har stået og stadig står i arenaen.

Trods alt det sure, så har I leveret. Hele vejen.

270

Og her tror jeg, vi har fat i en vigtig del af svaret på mit indledende spørgsmål om, hvad og hvem vi egentlig er.

Vi er sådan nogen, der tager ansvar. Det er I rundt om i treparterne
275 mønstereksemplet på.

Det vil jeg gerne sige jer en meget stor tak for.

280

Og så skal vi huske, at det hele starter og slutter med lodsejerne. Ejerne af den jord, som er tegnet ind i potentialeplanerne.

Jeg kalder det med vilje potentialeplaner. For arealomlægningsplaner lyder som noget, der allerede er vedtaget.

285

Jeg fik selv for nylig brev fra min egen kommune om, at en del af min jord indgår i flere forskellige skitseprojekter, og jeg synes faktisk, de skriver det meget fint. Der står øverst i brevet:

290

”Omlægningsplanen er et såkaldt potentialekort. Det er dynamisk og vil ændre sig over de kommende år, når vi bliver klogere på, om du og de andre lodsejere med udpeget jord ønsker at være med i de konkrete omlægningsprojekter.

Potentialekortet forpligter dig ikke til at omlægge eller afstå din jord, men giver os et samlet overblik over vores fælles muligheder.”

295

Det er en respektfuld måde at tale om andre menneskers jord på.

300

For noget af det, vi som sagt læser om i Sigurds bog om Grundloven for tiden, er ejendomsretten. Og dens ukrænkelighed. Der er ingen, der kan komme og tage jorden fra os. Så uden lodsejerne sker der ingenting.

Derfor vil jeg også gerne sige tak til alle de mange lodsejere, som nærmest er
305 faldet over hinanden for at melde projekter ind. I en grad, så kommunerne
virkelig er kommet på arbejde for at følge med.

Det understreger det, som vi her i salen godt vidste i forvejen:

310 Den der gamle sang om, at man ikke kan indgå frivillige aftaler med landbruget,
det er noget bavl.

Tak til jer alle sammen – lokale repræsentanter og lodsejere – for den kæmpe
indsats, I har gjort og stadig gør for vores erhverv. I fortjener et stort bifald!

315

Når vi nu taler om den grønne trepart, kommer vi heller ikke uden om at tale
om kritikken af den.

Her vil jeg gerne sondre mellem berettiget kritik og useriøs kritik.

320

For der er ingen tvivl om, at der kan være gode grunde til bekymringer,
betænkeligheder eller ligefrem utilfredshed.

Personligt er der meget, jeg ikke er tilfreds med endnu.

325

I dag er det nøjagtig 500 dage siden, at vi den 24. juni indgik aftalen om grøn
trepart. Ja, det passer – jeg har talt efter.

Og en stor del af det, som vi dengang forventede ville være på plads nu, hænger
330 stadig og blafrer i vinden.

Det gælder godkendelse af virkemidler. Det gælder opgør med regler, der
modarbejder omlægning. Det gælder afklaring om ny regulering. Det gælder
ressourcer hos de myndigheder, der nu skal i arbejdstøjet.

335

Det udfordrer i den grad den tidsplan der er. En tidsplan, som i foråret 2024 så
meget stram ud. Men som jo her i efteråret 2025 kun er blevet endnu mere
udfordret.

340 Dertil kommer jo i øvrigt en række andre store usikkerheder lige nu, som ikke
har noget med treparten at gøre, men som også med rimelighed kan kritiseres.

345 En af de usikkerheder er EU-Kommissionens udspil til en ny europæisk
landbrugspolitik, som er helt skæv i sin nuværende form.

Der er lagt op til en langt større grad af nationale regler i stedet for fælles regler.
Der er lagt op til et støtteloft, der straffer de danske landmænd, der har tilpasset
350 bedrifterne. Og på flere områder modarbejder udspillet den danske
trepartsaftale.

Derfor har vi og regeringen et fælles ansvar for at få det udspil et helt andet sted
hen i løbet af det danske EU-formandskab.

355 En anden kæmpe usikkerhed er Miljøstyrelsens pludselige forbud mod 33
plantebeskyttelsesmidler, uden at der først er fundet alternativer eller givet grønt
lys for andre løsninger som fx NGT eller biopesticider.

Jeg vil gerne kvittere for, at regeringen trods alt har nedsat to taskforces, der skal
360 finde løsninger.

Men det er også helt afgørende, at staten og regeringen er klar til at handle på
taskforcens arbejde og sikre adgang til plantebeskyttelse, for ellers står vi over for
en økonomisk katastrofe.

365 Vi har ikke brug for flere usikkerheder.

Og derfor har vi virkelig ikke også brug for unødvendig usikkerhed om
implementeringen af trepartsaftalen.

370 Vi lægger i Landbrug & Fødevarer alt det pres, vi kan – men i sidste ende ligger
det altså på jeres bord i regeringen og forligspartierne at skabe fremdrift og
afklaring.

375 Når det er sagt, og når den kritik er adresseret, så er der nogen – også i vores eget
erhverv – som er rejsende i en helt uberettiget og useriøs kritik.

Det er dem, som synes, vi bare skulle have sat os nede i den bagerste togvogn og
råbt ad konduktøren, hver gang han gik forbi – men som ikke har et alternativt
380 forslag til, hvordan vi så skulle have afværget de mange krav om regulering.

Det er dem, som forsøger at tegne et billede af, at det hele bare går væk af sig selv, hvis vi kigger den anden vej.

385

Der er et gammelt ordsprog, der lyder:

"Hvis du vil hjælpe nogen, så fortæl dem sandheden. Hvis du vil hjælpe dig selv, så fortæl dem, hvad de gerne vil høre."

390

Jeg vil gerne fortælle sandheden. For sådan hjælper vi bedst hinanden.

Vi går ikke og siger, at det her bliver let. For det ved vi godt, at det ikke gør. Det bliver svært.

395

Det er sandheden. Og det skal vi tale med hinanden om.

Men dem, som siger, at det bliver bedre af at vende ryggen til, de fortæller ikke sandheden.

400

De eneste rigtige til at tage det her ansvar på sig, det er os. Os her i salen. For hvis vi først giver slip og overlader ansvaret til andre – så bliver det ikke bare svært. Så bliver det umuligt.

405

Lige om lidt er der jo kommunalvalg. Der kan være mange dagsordner på spil, og de varierer fra kommune til kommune.

Men lad mig bare lige minde om, at de lokalpolitikere, som bliver valgt den 18. november – det bliver også dem, vi kommer til at samarbejde med om

410

udmøntningen af potentialeplanerne de kommende år.

Så uanset, hvad der ellers er af vigtige emner, så kan en lokalpolitikers eller et partis adfærd her under arbejdet med de lokale treparter nok være et godt pejlemærke, når man skal finde sin kandidat.

415

Der er blandt andet mange gode folk her i salen, som stiller sig til rådighed. Tak for det. Og tak for at være landbrugets stemme rundt om i landet.

Rigtig godt valg til jer alle sammen!

Som dreng kan jeg huske, at der somme tider var nogen i fjernsynet, der talte grimt om os i landbruget.

425 Det var som regel nogen fra venstrefløjen – så på den måde er der ikke så meget, der har forandret sig.

Det gjorde selvfølgelig indtryk på en lille dreng, for jeg kunne jo høre, at det var os – mine forældre og bedsteforældre - de var gale på.

430

Men når de så stod der og råbte og demonstrerede og gjorde ved, og egentlig bare syntes, at landbruget skulle lukkes i en fart – så sagde min kloge morfar:

"Jeres generation har aldrig prøvet at sulte".

435

Han sagde det ikke højt eller vredt. Men bare sådan konstaterende.

Det var som om, han sagde:

440 *"Har de slet ikke forstået, at hvis der ikke er noget landbrug, så får de ingen mad?"*

Den kommentar har fulgt mig siden, hver gang jeg støder på det der hysteri.

445 Og jeg får stadig jævnlige anledninger til at sende min morfar en tanke, for der er stadig jævnlige klimaaktivister og venstresnoede, selverklærede miljøforkæmpere, som helt tydeligt er mere optaget af at skade landbruget, end af at redde noget som helst.

450 Men det gælder ikke kun idealister på den yderste venstrefløj. For den der naive tilgang til, at man bare kan skrue ned for landbruget, samtidig med at efterspørgslen på fødevarer stiger, og så lade to og to give fem - den trives desværre meget bredere end som så.

455 Vi skal passe på, at den naivitet ikke ender med at ødelægge en ellers enormt vigtig styrkeposition. Både for Danmark og Europa.

Der er ingen tvivl om, at efterspørgslen på fødevarer i verden stiger stejlt.

460

Det er ikke et synspunkt. Det er fakta. Derfor skal vi ikke producere mindre, men mere mad.

Ikke mindst når vi gerne vil sikre fødevareforsyningen i Europa.

465

Jeg bliver altid lidt træt, når jeg hører, at vi i Danmark bare kan nøjes med at producere til vores eget forbrug i stedet for at eksportere så meget. Ovenikøbet kommer det jo tit fra den samme venstrefløj, som har så travlt med at redde hele verden.

470

Men hvis vi bare tager kornproduktionen som eksempel og forestiller os, at alle vi kornproducerende lande nøjes med at producere til os selv – ja, så ville der mangle mere end 400 mio. tons korn i verden.

475

Alene i Europa er der flere lande, som ikke producerer korn nok til eget forbrug. Norge, Grækenland, Italien, Østrig, Slovenien, England, Irland. De er afhængige af at kunne importere fra os andre. Og så importerer vi noget andet fra dem.

480

Hvis enhver er sig selv nærmest, bliver der ikke nok af noget.

Og her har vi endnu et svar på spørgsmålet om, hvem og hvad vi er:

Vi er sådan nogen, der ikke bare er os selv nærmest.

485

I september havde jeg lejlighed til at holde en række møder med EU's landbrugskommissær, Christophe Hansen, her i Danmark. Vi kom omkring rigtig mange ting. Blandt andet om vigtigheden af, at EU's landbrugspolitik bliver skruet sammen på en måde, som styrker og sikrer EU's fødevareproduktion. Ikke svækker den.

490

Et af hans budskaber var – både til mig og i medierne dagene efter – at vi i EU skal have flere og ikke færre husdyr.

495

Han var dybt bekymret for, at når først dyrene er væk fra gården, så kommer de ikke tilbage igen.

500 Det er jo noget ganske andet end det populære synspunkt i Danmark for tiden, som er, at vi bare skal skrue helt ned for kvæg, grise og kyllinger.

Men hvis vi forestiller os, at de op mod en milliard flere mennesker, som vi bliver på jorden frem mod 2040, de alle sammen bare skal spise quinoa, så kan det godt være, vi forregner os lidt.

505

I Danmark er vi rigtig dygtige til at producere både kød, mælk, smør, ost og æg. Og planter. Og vi gør det mere klimaeffektivt end de fleste andre lande.

510

Efterspørgslen er der. Hvis ikke vi laver det – så er der andre, der står klar.

Lige nu er tiderne ikke til, at vi hverken i Danmark eller resten af Europa skal gøre mindre af det, vi er gode til. Tværtimod.

515

Hvert land skal skrue op for det, de er bedst til.

Hvis vi vil stå distancen mod Kina og USA i globale handelskrige. Hvis vi vil sikre vores selvforsyning i urolige tider. Hvis vi vil undgå dagligvareprisernes himmelflugt. Ja, så skal hvert land komme med en ret til buffeten.

520

Tyskland skal lave flere biler. Det er de gode til. Schweiz skal blive ved med at lave ure. Italien sko. Holland tulipaner. Frankrig modetøj.

525

I Danmark kan vi lave fødevarer. Vi har noget af verdens bedste jord til det. Vi har klimaet til det. Og så har vi verdens bedste landmænd og en fødevareklynge, som verden rundt imponerer med kvalitetsfødevarer.

530

Derudover er det os, som i fremtiden kan levere grøn energi. I form af biogas og andre grønne energikilder. Os der kan levere det grønne kulstof, som verden får brug for. Os der leverer fremtidens byggematerialer. Enten i form af tømmer fra vores skove eller med fibre fra vores biomasse. Og sådan kunne jeg blive ved.

Derfor skal vi styrke vores position – ikke svække den.

535

Det kan vi godt gøre samtidig med, at vi er skånsomme over for klimaet og miljøet. Og vi skal i øvrigt også have lært resten af Europa at kombinere de hensyn. For som jeg sagde tidligere, så står alle de andre lande med de samme

udfordringer som os.

540 En af de udfordringer, som fylder mest for os i dansk landbrug lige nu, er vandplanerne og hele problematikken om kvælstof. Det er også den problematik, som er årsagen til, at min beretning i år er lidt længere end normalt. For vi kan ikke tage let på det her.

545 Jeg adskiller det med vilje fra afsnittet om treparten for at understrege, at reduktionsmålene i vandplanerne er adskilt fra trepartsaftalen. Det er der mange, som glemmer.

Vandplanerne og kvælstofreguleringen har været der siden 80'erne. Og vi deler
550 bekymringen for vores fjorde og kystvandes tilstand.

Men vi har holdt vejret, hver eneste gang der er kommet nye vandplaner. Fordi de bærer tilfældighedens præg.

555 Fagligheden og rimeligheden i indsatskravene er desværre ikke blevet meget bedre med tiden. Mange steder rammer kravene fortsat meget tilfældigt, og de ændrer sig, som vinden blæser.

I de her dage og uger holder vi i landbruget så vejret igen.

560

For i disse uger skal regeringen og forligspartierne forhandle en ny model for kvælstofregulering på plads, som skal gælde fra 2027.

Øverst på dagsordenen er spørgsmålet om, hvordan reguleringskravene skal
565 fordeles mellem landmænd i et vandopland.

Alle landbrug i et opland, der kan bidrage med arealer til omlægning, skal bidrage, hvis vandplanernes reduktionsmål skal nås uden hård regulering på dyrkningsfladen.

570

Fra landbrugets side er positionen klar:

Det er afgørende vigtigt, at den midlertidige regulering bæres ligeligt af alle landbrug i et opland.

575

Desværre har nogen – efter trepartsaftalen blev indgået – fået den idé, at reguleringstrykket kunne fordeles ulige, sådan at det bliver meget hårdt på de marker, der efter nogle usikre, modelberegnerende kort har såkaldt lav retention.

580

De landbrug, der efter de samme usikre, modelberegnerende kort, har høj retention, vil til gengæld kunne gå helt – eller næsten helt - fri af reguleringen.

585

De vil endda kunne tjene penge på at sælge udledningskvoter til deres stakkels kolleger, der på baggrund af de usikre, modelberegnerende kort er reguleret så hårdt, at de tvinges til at braklægge store dele af deres bedrift.

Det er helt skørt. Og det er i strid med Trepartsaftalen, som vi ser den.

590

For det første underminerer en reguleringsmodel bygget på usikre, modelberegnerende kort, det kæmpe arbejde, som de lokale treparter har lavet i 2025.

595

Vi har en hel masse fantastiske folk, der med deres lokale kendskab og ekspertise har lagt et kæmpestort arbejde i at kortlægge de arealer, der i fremtiden kan bruges til noget andet og levere på flere dagsordener på en gang.

Og så kommer der alligevel nogen med centralt udarbejdede kort i hånden og mener, det er de kort, der skal reguleres efter.

600

Selv den ansvarlige myndighed, bag retentionskortene, GEUS understreger – endda helt offentligt – at der kun er tale om et støtteværktøj og ikke en facitliste. Dertil er usikkerheden for stor.

605

Ja, så burde al sund fornuft jo tilsige, at kortene blev brugt som netop dette; et støtteværktøj. Og ikke som et reguleringsværktøj.

Derfor undrer det mig også, at al snak om at bruge disse usikre, modelberegnerende kort, ikke er forstummet for længst.

610

Det er simpelthen hverken seriøst eller ansvarligt at træffe så vidtgående politiske beslutninger indeholdende ulige fordeling på så tilfældig og ugennemarbejdet en baggrund.

For det andet modarbejder det Trepartsaftalens mål om at sikre, at Danmark fortsat har et stærkt og konkurrencedygtigt landbrug.

620 En regulering efter retention tvinger landbrug i store dele af landet til omfattende braklægning.

Det vil betyde så store omkostninger, at mange landbrug vil være tvunget til at lukke produktionen med store konsekvenser for råvaregrundlaget for vores virksomheder.

625 For det tredje undergraver en ulige regulering incitamentet hos alle lodsejere til at bidrage med arealomlægning.

630 Den ulige regulering vil belønne dem, som har høj retention, med en lempelig regulering og dermed et budskab om, at de ikke behøver at bidrage til arealomlægning.

635 For det fjerde og sidste vil en ulige fordeling af reguleringstrykket i et opland betyde, at jordpriserne på arealer med lav retention vil rasle ned, fordi de ikke længere kan dyrkes rentabelt.

Bedrifter risikerer insolvens og konkurs, og pengeinstitutterne vil blive udfordret.

640 Uanset, om reguleringstrykket bliver fordelt ligeligt eller forskelligt på landbruget i et opland, så vil reguleringen sikre den samme reduktion til vandmiljøet. Derfor har vi svært ved at begribe, at man politisk overhovedet overvejer en ulige fordeling af reguleringskrav, når landbruget klart siger, at vi ønsker at løse opgaven solidarisk i et opland.

645 En anden afgørende vigtig politisk beslutning er at få en kompensationsmodel for den nye regulering på plads.

650 I trepartsaftalen blev det aftalt, at landmændene skal kompenseres for den midlertidige regulering.

Og at det skal afspejle omkostningerne ved reguleringen. Det er ret præcist formuleret.

For hvad betyder det at blive kompenseret for sine omkostninger?

Ja, det betyder at blive kompenseret for sine omkostninger.

660 Det er helt afgørende, at bedrifter, der bliver reguleret hårdt, får compensation for de medfølgende omkostninger, så vi kan overleve en midlertidigt hård regulering og komme godt ud på den anden side, når arealomlægningen efterhånden realiseres.

665 Hvis forligskredsen beslutter at fordele reguleringstrykket ulige, vil kompensationsbehovet blive enormt stort.

Og hvis forligskredsen begynder at forestille sig, at man kan udfase
670 compensationen, før arealomlægningen er på plads, så river man tæppet væk under de mange familier, der har investeret i god tro på fremtiden.

Det her er ekstremt kompliceret. Til gengæld er det også helt ekstremt vigtigt for vores erhverv. For vores virksomheder. For os som landmænd.

675 Det er ikke en overdrivelse at sige, at det her er en af de sværeste situationer, vi har stået i.

Når jeg ser på, hvordan forhandlingerne har udspillet sig de seneste uger, står det klart, at nogen lugter blod. Det er dem, der har som ambition, at den nye
680 reguleringsmodel og compensationen skal bruges til at mindske landbrugsproduktionen markant. Mindske den animalske produktion. Tvinge landbrug til at lukke.

Derfor er jeg også dybt bekymret for, hvilken løsning regeringen og
685 forligspartierne kommer frem til.

Men så længe, der forhandles, så er der håb. Derfor vil jeg også i dag appellere til, at fornuft, faglighed og ordentlighed trods alt må sejre.

690 Vi er i landbruget indstillet på at levere på det, vi har aftalt. Og vi peger også som et samlet erhverv på, at vi vil solidarisk igennem den midlertidige skærpede regulering, vi står over for mange steder.

695 Fordi vi er sådan nogle, der tager ansvar.

Jeg indledte min beretning med min søns spørgsmål om, hvad vi egentlig er. Her vil jeg også gerne runde af.

700

For to år siden stod Jeppe Bruus her på talerstolen – dengang var han skatteminister – og han citerede Dronning Ingrid's valgsprog:

"Man kan, hvad man skal".

705

Jeg kommenterede det senere på dagen og sagde, at jeg var enig i intentionen, men at ingen er forpligtet over evne. At krav og forventninger skal stå mål med virkeligheden.

710 Derfor omskrev jeg det til:

"Man skal, hvad man kan".

Det har vi til gengæld også altid gjort.

715

Og det er nok det vigtigste svar, vi i dag kan give på spørgsmålet om, hvad og hvem vi er:

At vi er sådan nogen, der altid gør, hvad vi kan.

720

Tak for ordet!

Kilde

Manuskript modtaget fra taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler

725

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Nomineret til Årets Danske Tale 2026

730

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/soren-sondergaards-tale-ved-delegeretmode-2025>